

'Dwaze moeder Maria'

Evangelielezing: Matteüs 2:1-23

Maranathakerk Lunteren, 5 januari 2025

Geliefde gemeente,

Onze koningin heet Maxima van Oranje. Ze komt uit Argentinië. Haar eigen burger-achternaam is echter Zorreguieta. Haar vader was minister van landbouw in de tijd van de Argentijnse dictatuur van generaal Videla in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Tijdens de rechts-autoritaire dictatuur verdwenen er nogal wat jonge mensen uit het maatschappelijk leven. Van hun bed gelicht en nooit meer van gehoord. Jonge mensen die het waagden verzet aan te tekenen, tegen de ongelijkheid en tegen de onderdrukking door de staat, verdwenen. In de jaren zeventig begonnen in Buenos Aires moeders van verdwenen jongeren te demonstreren op het Plaza de Mayo. Ze werden in regeringskringen de 'dwaze moeders' genoemd. En dat werd hun geuzennaam: de dwaze moeders van Argentinië. Moeders die huilden over hun verdwenen kinderen.

In mijn eerste gemeente als dominee maakte ik het in korte tijd mee dat drie moeders van drie verschillende generaties een kind verloren aan de dood. Een moeder van ver in de negentig, haar zoon van in de zeventig kreeg een infarct. Een moeder van in de zestig, haar verslaafde dochter werd dood gevonden. Een jonge moeder, haar kind kwam om bij een auto-ongeluk. Het verdriet van een moeder die haar kind ziet lijden of verliest, is onpeilbaar en onvergelijklijk. Wij zorgden voor gesprekjes, en ondanks het leeftijdsverschil van 30, 60 en 90 begrepen die moeders elkaars verdriet feilloos.

Er zal nog een zwaard door je ziel gaan, Maria, vertelde de oude Simeon in de tempel van Jeruzalem toen ze daar het jonggeboren kind Jezus aan de priesters kwamen voorstellen, want 'elk eerstgeboren zoon moet aan de Heer worden toegewijd' (Lucas 2:23). Wat had hij bedoeld met die

onheilspellende voorspelling? Moet dat nou, Simeon, als je net op een soort kraamvisite bent bij een stel jonge ouders. Praten over de ellende waar deze wereld vol van is?

Maar het is Maria's leven. 'Hij zal een teken zijn, dat ook betwist zal worden, Maria', had dezelfde Simeon gezegd.

.....

En daar staat ze. Samen met haar zus, een Maria, die getrouwd is met Kleopas, en met nog een Maria, Maria van Magdala, later in de kerkgeschiedenis zo verguisd. En: met de leerling die Jezus liefhad. Daar staan ze aan de voet van het kruis. En Jezus zegt: vrouw zie uw zoon, en tegen die leerling: zie uw moeder. Daar staat de moeder van Jezus, zometeen met de dode Jezus op haar schoot. De Bijbel vertelt er niks over, maar de christelijke kunst en de christelijke muziek hebben het verbeeld en tot klinken gebracht. De Pieta, het Stabat Mater.

Wat kunnen wij het ons voorstellen, een zwaard door je ziel. Dwaze moeder Maria. Huilend over het kind dat ze droeg en dat zo bijzonder was en dat zo bijzonder is, en nu uitgemergeld en stuk gemaakt door de kwade machten van de wereld.

Moet dat nu op een kraamvisite? We waren toch lekker Kerst aan het vieren, het is toch de laatste zondag van de kerstvakantie, het is toch een verjaarsfeestje, een geboortefeest, stille nacht, heilige nacht. Toch?

En dan gaan we in de kerk stil staan bij zwaarden door zielen?

Tja , het begint wel meteen zo, ik kan er ook niet veel aan doen. Ik kan me niet herinneren dat er vroeger veel over gepreekt werd in mijn jonge jaren, en ik heb er inmiddels zelf meer dan veertig jaar aan preekgeschiedenis op zitten en ik had er tot 2021 ook nooit over gesproken: de kindermoord, het *massacre* van Bethlehem.

Ja, wel bijna elk jaar over de wijzen uit het Oosten: dat het Evangelie ook voor de heidenen is en zo, maar niet het verhaal dat er meteen aan vast zit: van de brute Herodes die zijn nazi-praktijken nog eens de vrije loop laat.

Kun je je voorstellen welk een enorme indruk dit moet hebben gemaakt. Heb je onlangs een kind gekregen, en moet je overhaast vluchten. Hoe traumatiserend kan het echte leven niet zijn. Vraag het eens aan wat vluchtelingen vandaag. In plaats van misschien te makkelijk over hen te oordelen.

Wij leven in ons deel van Europa al zo'n zeventig jaar in relatieve rust en temidden van een zich opstapelende materiële welvaart, terwijl het ons nog steeds niet lukt, zelfs hier niet, in zo'n overzichtelijk land als Nederland, om alle mensen tegen armoede te beschermen, of om er voor te zorgen dat de gemeenschappelijke leefomgeving voldoende in tact blijft.

Ondertussen lopen de spanningen en het onbehagen op. Ze komen voorbij: de beelden en de verhalen uit Soedan, Israël en Gaza, Oekraïne, maar ook die van gekiepte vluchtelingenbootjes, waar dan ook. En we horen de berichten over journalisten die worden tegengewerkt of vermoord. Of over politici en gelovigen of mensen die zogenaamd 'anders' zijn: die monddood worden gemaakt, weggewerkt, het zwijgen opgelegd, onzichtbaar gemaakt. We horen van criminele ondermijning, van ongekend verbaal geweld, van intimidatie en aanslagen, doe maar eens bommetje bij mijn ex naar binnen, dat zal ze leren, en toen was er opeens een huizenblok weggevaagd met zes mensen dood. Ook zo iets schandaligs en verontrustends, wereldwijd gezien: de onnoemelijke verrijking van sommigen (en de macht die ze er aan ontlenden) tegenover de mensonterende uitmergeling en armoede en machteloosheid van massa's. Allemaal in die éne wereld van God. Allemaal zonde der mensheid.

Welaan, welkom in onze wereld Jezus. Wat hebben we U nou eigenlijk te bieden: een mooie gerestaureerde Notre Dame van Macron met alle hoogwaardigheidsbekleders van de wereld, of een 7 oktober en een Gaza van Hamas en Netanyahu?

Hij kreeg het al mee, nog voor hij er zich als mens bewust van kon zijn, want Hij moest vluchten met Jozef als Maria, voor terreur, staatsterreur.

Hoe traumatiserend zijn de catastrofes die in jouw leven dichtbij kwamen? Mensen van in de negentig die zich als kind iets van de deportaties herinneren, of de bombardementen, of de fusillades van 40-45, of mensen van in de tachtig, in het zuidwesten van Nederland: de watermassa's in de watersnood van 1953.

Of zijn er misschien de kleinere catastrofes, maar niet minder ingrijpend, in familieverband of in de eigen geschiedenis, het onopgeloste conflict dat de familie spleet, de echtscheiding, de vroege dood van een geliefde, het faillissement, de chronische ondermijnende ziekte, het misbruik, of het geweld in je omgeving, de voortdurende zorgen, waardoor alles grauw en grijs leek te worden. Mensen, en misschien wij wel, kunnen er nog elke dag wakker van worden, badend in het zweet.

Een zwaard door je ziel, Maria. En het is gemunt op jouw zoon.

Tuurlijk, Maria, je zag ook wel, als kind al, de tientallen kruizen die zo af en toe langs de wegen van Galilea werden opgericht, om er zogenaamde 'terroristen' aan op te hangen. En je sympathiseerde enerzijds wel met die gasten, misschien, maar je vond ze anderzijds ook roekeloos en dom, waarom moest je nu die zware Romeinse machtsmoloch zo hard bevechten, had dat niet wat voorzichtiger gekund?

En nu zijn er opeens tientallen families getroffen door doodseskaders die alle jonge jongetjes in de omgeving waar jij verbleef, hebben omgebracht, alsof er schapen moesten

worden geslacht voor een tempeloffer. Omdat ze het op jouw zoon hadden voorzien. Nu komt het nog dichterbij.

Dat zet je toch minder makkelijk van je af, dan wat ergens aan een front gebeurt ver weg of wat zich in de duistere krochten van jouw wereld afspeelt.

In het verhaal van Herodes vind je woorden die vooruitblikken op het lijden en sterven van Jezus, zoals het woord 'ombrengen' in vers 13. Vernietigen, staat er. Het is het Haman- en Hitlerwoord. Je vindt het ook in Matteus 12:14, als Farizeese leiders overleggen hoe ze Jezus 'uit de weg konden ruimen', staat er dan in onze vertaling en in Matteus 27:20 als de leiders van het volk de mensen opjutten bij Pilatus om Barabbas vrij te laten, maar Jezus te laten 'doden', Jezus te laten 'ombrengen'.

En wat te denken van Herodes' reactie op de aftocht van de wijzen uit het Oosten zonder nog bij hem langs te komen. In onze vertaling staat dat hij kwaad werd omdat hij zich 'misleid' voelde, maar dat is veel te neutraal vertaald. Het gaat om het gevoel gekleineerd te zijn, voor gek gezet. In de Naardense bijbelvertaling vertaalt ds Oussoren het zo: toen hij zich als een kleine jongen behandeld voelde. Het is hetzelfde woord dat je, ook weer in Matteus 27, drie keer vindt als ze Jezus met een doornenkroon en een paarse verkleedjas bespotten. Als Hij gekleineerd wordt, gepiepeld wordt.

Hij zal als koning heersen, had de engel tegen Maria gezegd, jouw zoon, die van Godswege geboren wordt. Maar zie hem hangen aan het kruis, met als titel boven zijn hoofd: INRI, Jezus van Nazareth, koning der Joden.

Zie het contrast: het gekwetste ego van de wereldse koningen en ze blazen dood en verderf, en zie de bespottung van Koning Jezus, en Hij draagt de zonde der mensheid en zorgt nog tot op het kruis voor anderen: heden zul je met mij in het paradijs

zijn, vrouw zie uw zoon, en tegen de leerling: zorg voor mijn moeder.

Het verhaal van Jezus vlucht en terugkeer uit Egypte is ondertussen door Matteus in drie stukjes verteld met steeds een verwijzing naar het Oude Testament. Dat nog tot slot.

Het eerste laat zien dat Jezus – net als Mozes – uit Egypte is geroepen. Nu even asielland, Egypte, maar in het verhaal van de Exodus was het angstland van ellende en onderdrukking, dat Egypte. Mijn Zoon. Jezus is meer dan Mozes die voorgaat in de tocht vanuit het Land van angst, van zonde en onderdrukking en die voorgaat naar het land van de belofte.

Het tweede stukje van Matteus vertelt de kindermoord, waarbij hij teruggrijpt op de wenende moeder Rachel, als haar twee zoons, zowel Jozef als Benjamin afgevoerd zijn naar Egypte. Rachel, icoon geworden van de dwaze moeders die huilen om alle kinderen die er niet meer zijn, om alle slachtoffers van de kwade machten van deze wereld.

Het derde stukje van Matteus is de vestiging in Nazareth. Op de één of andere manier was dat toch wel een issue rond Jezus in de eerste doelgroep van Matteus' evangelie. Kan er uit Nazareth iets goeds komen, die vlek in Galilea? Matteus waardeert het plaatsje wel op tot 'stad', maar dat slaat nergens op. Het was en is niet meer dan een gehucht. Via een bijzondere woordassociatie 'bewijst' hij zogenaamd, dat ook de Schrift van het Oude testament al daar op duidde, dat er wel degelijk een band is tussen de messias en Nazareth. Hij komt dan niet met een citaat, maar verwijst naar 'de profeten' in het algemeen. Want het woord '*nazir*', de toegewijde aan God, net als Simson, en het woord '*nèzer*', de spruit die zou uitbotten op de stam van Isai, lijken die niet op '*nazor*' of '*nazar*': inwoner van Nazareth? Nazarener? En werden christenen ook niet een tijdje zo genoemd: de Nazarenen, volgelingen van die man van Nazareth?

Alles bij elkaar zien we hier het volgende: in Jezus is God werkelijk binnen gegaan in onze echte wereld, vol ellende, lijden en achterstelling.

Wij hebben een 'hogepriester', zo noemt de Hebreëenschrijver Hem, die in alles met ons mee geleden heeft, die het aan den lijve heeft ervaren, die in een turbulente tijd en in een getraumatiseerd gezin is opgegroeid.

Hij is de Verlosser. Hij heeft het uitgehouden in de werkelijkheden van ons leven. Hij staat naast ons, Hij ken ons bestaan met alle schaduwkanten. Hij heeft er een wending aan gegeven. Hij heeft het gedragen en opengebrouwen naar de Toekomst van God. Hij heeft de kwade machten bestreden met liefde en verzoening. Hij heeft de dood overwonnen.

Dat is de ware troost van Kerst: God is mens geworden, om ons lijden en ons falen op zich te nemen en om ons bestaan van de angst van de zinloosheid en de onvermijdelijke ondergang te ontdoen, zodat wij een God kunnen en mogen aanbidden, die ons lot kent en die ons lot keert. Opdat wij hoop houden en opdat ook wij het aan kunnen om in de werkelijkheden van ons leven en van onze wereld, het uit te houden, niet cynisch te worden, niet korte termijn hedonistisch te worden, zo van 'na ons de zondvloed', maar Hem te blijven navolgen en zicht te blijven houden op zijn Koninkrijk. Voor een christen geldt: je hebt het recht niet om de moed te verliezen: want een Kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven, en de heerschappij, de regie, rust in zijn handen. Wonderbare raadsman, sterke God, eeuwige Vader, Vredevorst. Zo klinken zijn namen, en dat is wat Hij is.

Lof zij U Christus

Amen

Antwoordlied: Gezang 489 ('Komt ons in diepe nacht ter ore')